

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Данилюк Л.Р.

ЕКОЛОГІЧНЕ ІНФОРМУВАННЯ ЯК ЗАХІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Відповідно до ч. 1 ст. 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [1], екологічна безпека – це стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей. Згідно із ч. 2 цієї ж статті, екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів.

Щодо державно-правових заходів науковці зазначають, що вони за своїм змістом не однорідні. Їх можна поділити на декілька видів залежно від спрямованості дій: організаційно-превентивні, регулятивно-стимулюючі, розпорядчо-виконавчі, охоронно-відновлювальні та забезпечувальні. Вони утворюють своєрідний правовий механізм, який слід розуміти як систему державно-правових засобів, спрямованих на регулювання діяльності, спроможної посилювати рівень екологічної безпеки, попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для населення і природних систем, локалізацію проявів екологічної небезпеки [2, с. 126; 3, с. 94].

Організаційно-превентивні заходи спрямовані на виявлення екологічно небезпечних для навколишнього природного середовища та здоров'я людини територій, зон, об'єктів і видів діяльності, а також здійснення певних заходів для попередження виникнення екологічної небезпеки. До них відносять: 1) обліково-установчі; 2) реєстраційні; 3) експертно-оціночні; 4) інформаційно-прогностичні. До останньої групи (інформаційно-прогностичних заходів) належить прогнозування, планування, моніторинг, інформування

та інші заходи, що розглядаються як функції управління в галузі екології [2, с. 126, с. 128].

М. В. Краснова також вважає, що у межах механізму правового забезпечення екологічної безпеки екологічне інформаційне забезпечення належить до організаційно-превентивних заходів, у межах яких здійснюється систематичне інформування державних органів про екологічний стан в Україні або ж в окремому регіоні, про стан захворюваності населення, при-родні і техногенні катастрофи та аварії тощо [4, с. 261].

Тобто, екологічне інформування є елементом правового механізму забезпечення екологічної безпеки. Зокрема воно належить до інформаційно-прогностичних, організаційно-превентивних заходів в системі державно-правових засобів, спрямованих на гарантування стану навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей.

Варто відзначити і позиції інших науковців щодо місця екологічного інформування серед заходів забезпечення екологічної безпеки. Наприклад, Т. В. Грушкевич також виділяє один з підходів до розуміння даного інституту як до засобу забезпечення екологічної безпеки [5, с. 607]. А. С. Євстігнєєв аналізує право на екологічну інформацію як гарантію забезпечення права на екологічну безпеку при здійсненні природокористування. В результаті чого робить висновок, що чинне законодавство не забезпечує належної реалізації права фізичної особи на отримання інформації про вплив на екологічну безпеку діяльності щодо використання природних ресурсів, яка часто є джерелом екологічного ризику, що зумовлює внесення відповідних змін і доповнень до нього, спрямованих на ефективний правовий механізм реалізації цього права, що стане нормативною гарантією забезпечення екологічної безпеки природокористування [6].

На думку Ю. В. Єгорова, проблема екологічної безпеки набула в Україні безпрецедентних масштабів. Національна безпека держави дедалі більше залежатиме від стану навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів, прогнозу та пом'якшення наслідків надзвичайних ситуацій природного й техногенного характеру. Саме взаємодія природних і

соціальних чинників стала визначальною в негативному антропогенному впливові на довкілля України. Тому забезпечення екологічної безпеки нині залишається основним способом розв'язання екологічних проблем, який гарантує громадянам розвиток і проживання в біосферосумісній формі, відкриває нові можливості для інших форм діяльності у сфері національної безпеки – воєнної, політичної, економічної, соціальної тощо. У цьому контексті важливим є вдосконалення національного законодавчого та нормативно-правового забезпечення вільного доступу громадян до екологічної інформації з метою підвищення можливостей реалізації конституційних прав громадян на отримання екологічної інформації, ролі громадськості у процесі забезпечення та реалізації права на безпечне довкілля [7, с. 198].

Потрібно зауважити, що досліджуючи екологічне інформування як захід забезпечення екологічної безпеки вчені розкривають його зміст через право громадян на екологічну інформацію та відповідну функцію уповноважених органів.

Отже, екологічне інформування це багатоаспектне поняття, яке розглядається як засіб забезпечення права громадян на екологічну інформацію, як функція управління в галузі охорони довкілля, як захід забезпечення екологічної безпеки. Однак в будь-якому разі його суть проявляється крізь призму права громадян на екологічну інформацію та відповідної функції уповноважених органів.

Стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей, тобто стан екологічної безпеки, гарантується та досягається завдяки ефективному функціонуванню правового механізму забезпечення екологічної безпеки. Одним з його елементів є екологічне інформування, яке відноситься до інформаційно-прогностичних, організаційно-превентивних заходів в системі державно-правових засобів, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки.

Тобто, екологічне інформування та екологічна безпека перебувають у нерозривному взаємозв'язку, який прослідковується в тому, що екологічне інформування є заходом забезпечення екологічної безпеки, зміст якого розкривається через право громадян

на екологічну інформацію та відповідну функцію уповноважених органів. Водночас стан екологічної безпеки забезпечується, зокрема, за допомогою належного здійснення уповноваженими органами цієї функції.

1. *Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. Дата оновлення: 18.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 04.05.2020).*
2. *Екологічне право України: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. Харків: Право, 2009. 328 с.*
3. *Андрейцев В. І. Екологічне право: курс лекцій в схемах. Загальна частина. Київ: Вентурі, 1996. 208 с.*
4. *Екологічне право України. Академічний курс: підручник / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: Юридична думка, 2005. 848 с.*
5. *Грушкевич Т. В. Конституційні засади екологічного інформаційного забезпечення. Вісник Донецького національного університету. Сер. В: Економіка і право. 2011. Вип. 1. С. 604–608.*
6. *Євстігнєєв А. Право на екологічну інформацію як гарантія забезпечення права на екологічну безпеку при здійсненні природокористування. Юридична Україна. 2011. № 6. С. 93–97. URL: <http://pravoznavec.com.ua/period/article/14448/%C0> (дата звернення: 04.05.2020).*
7. *Єгоров Ю. В. Екологічна складова у структурі національної безпеки України: державно-управлінський аспект взаємодії. Стратегічні пріоритети. 2009. № 4 (13). С. 191–199.*

Кисилиця Н.Д.

ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ПРИРОДИ ПРАВА ОРЕНДИ ЗЕМЛІ

Сьогоднію дискусійною є юридична природа права оренди землі, зокрема, визначення права речовим чи зобов'язальним. Для з'ясування даного питання слід звернутися до законодавчого регулювання відносин оренди землі та наукових досліджень.

Книга III Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) право власності та інші речові права, регламентує відносини власності та речові права на чуже майно. У ч. 1 ст. 395 ЦК України передбачено перелік речових прав на чуже майно, проте право оренди землі не входить в цей перелік. Частина 2 цієї ж статті ЦК України фактично надає будь-яким законам встановлювати інші речові права на чуже майно, тобто перелік, визначений у частині 1, є невичерпним. В ч. 2 ст. 4 Закону України «Про державну